

איך לקיים שיעור בהגדר את הבעיה

זהו שיעור קשה. קל לומר "הגדירו את הבעיה", אבל הרבה יותר קשה לעשות זאת. אין לנו הנחיות באשר לצורת הגדרת הבעיה, ואף לא סימן לכך שהבעיה הוגדרה כראוי.

הדבר החשוב הוא שהתלמידים יבינו את חשיבות הגדרת הבעיה וישקיעו מאמץ בכיוון זה. כוונת השיעור להסביר לתלמידים שעליהם לחתור תמיד להגדרה מדויקת ככל האפשר של הבעיה.

לעתים קשה להבחין בין הגדרה מדויקת יותר של הבעיה לבין הגדרותיה החלופיות. למעשה הבחנה כזו אינה חשובה. הדבר החשוב ביותר הוא שהתלמידים ישאלו את עצמם את השאלה: מהי הבעיה האמיתית כאן? מאותה סיבה, אין זה משנה כל-כך אם הגדרת הבעיה כוללת את הגורם לבעיה. למשל, בהגדרת הבעיה של היעדרות מבית-הספר, מישהו עשוי לטעון שהבעיה האמיתית היא שהילדים באים מבתים שאינם מייחסים ערך רב לחינוך. זוהי הגדרה שונה לחלוטין מ: "הבעיה היא שילדים מגלים שאפשר ועדיף להישאר מחוץ לבית-הספר".

אנשים שונים מגדירים בעיות בדרכים שונות. הגדרות שונות אלה הן נושא הדיון. הגדרת בעיה אינה דבר סובייקטיבי לחלוטין. לכן, באמצעות דיון, אפשר לפעול לקראת הגדרה מדויקת יותר מן האחרות. ייתכן שאנשים עדיין ימשיכו לראות את הבעיה בדרכים שונות, כי לאנשים יש תפיסות שונות; אך בכל זאת, כדאי לחתור להגדרה מדויקת אשר תהיה מקובלת על רוב האנשים.

ההגדרה המדויקת של בעיה אינה רק עניין של סדר או של דיוק סמנטי. יש לה מטרה: הגדרה מדויקת של בעיה רומזת לעתים קרובות לגישות חדשות ולעתים אף לפתרון. העיקרון הכללי כאן הוא שאם מישהו מחפש פתרון לבעיה, עליו קודם כול להתאמץ להגדיר את הבעיה בדיוק. חלק מהמצבים היצירתיים אינם מצבים של פתרון-בעיות, והמאמץ להגדיר מצבים כאלה בדיוק עשוי בעצם לעכב אפשרות להעלאת רעיונות.

זהו שיעור חשוב. קל לדעת מהי הבעיה במונחים כלליים, אך קשה יותר להגדיר את הבעיה בדיוק. אבל דווקא מתוך ההגדרה המדויקת עשויים להתעורר פתרונות ורעיונות חדשים. אין זה אומר שיש רק הגדרה מדויקת אחת לבעיה, שהכי אנשים שונים עשויים להגדיר את הבעיה בדרכים שונות; בכל זאת, סביר יותר שהגדרה מדויקת של הבעיה תוליך לפתרונה יותר מאשר כלליות עמומה.

פריטי השיעור

1. הדוגמה המובאת מראה כיצד ניתן להגדיר את הבעיה בדרכים שונות. היא גם מראה כיצד הגדרות שונות יכולות לעורר פתרונות שונים. להגיד שתם כך שיש יותר מדי גנבות היא אמירה מעורפלת מדי מכדי שתועיל. כאשר מעמידים את הבעיה בצורה חדה יותר או מגדירים אותה בצורה מדויקת יותר, עומדים מהר יותר על דרך פעולה (ראו את הדוגמה המופיעה בכרטיס העבודה לתלמיד).

2. הגדרה מדויקת יותר של הבעיה פירושה חידוד הבעיה, התמקדות חדשה בבעיה. ניתן להתייחס לציור שבכרטיס העבודה, המראה שטח בעיה גדול ועמום שבתוכו בעיה המוגדרת טוב יותר, ובתוכה – בעיה המוגדרת באופן מדויק יותר (כפי שמתואר על-ידי העיגול המוגדר).

3. עבודה בקבוצות (במשך שלוש דקות) או דיון במליאה. המטרה היא למצוא את ההגדרה שנתפסת כמדויקת ביותר. המורה חייב להתעקש על הגדרת הבעיה ולא על הסיבות שעוררו את הבעיה.

הצעות:

הבעיה היא להתייחס לאנשים מסוימים כאל בעיה במקום לראותם כחלק מהחברה. (זוהי קביעת הבעיה בכללותה בדרך מדויקת ולא הסיבות שיצרו אותה, כפי שעושות הגדרות אחרות).

4. הדגישו את הפעולה הכפולה:

- א. מהי הבעיה האמיתית כאן?
- ב. כיצד אדייק בהגדרתה?

נראה כאילו שתי השאלות אומרות את אותו הדבר, אולם אין הדבר כך. השאלה הראשונה מנסה להגיע לבעיה האמיתית. לדוגמה, הבעיה היא הגישה שלנו לחסרי הבית. השאלה השנייה עוסקת בהגדרה או בקביעה של הבעיה כך שניתן להתחבר אליה ולהתמודד איתה.

5. עבודת קבוצה (3 דקות) או דיון כיתתי פתוח. בדיון כיתתי פתוח, התלמידים יכולים להציע את ההגדרות המועדפות עליהם ואז להסביר מדוע הם מעדיפים דווקא אותן.

הצעות:

הבעיה היא למשוך את הקונים שיכולים להרשות לעצמם לקנות את הרהיטים היקרים יותר ואז לקבוע מחיר שאותו הם יהיו מוכנים לשלם. (דבר זה עשוי לדרוש מאמץ שיווקי כדי לברר מהו הערך האמיתי או הערך היוקרתי של רהיט כזה. ייתכן שיהיה לו ערך רב יותר במכירה חוזרת).

6. כל תלמיד חושב על כך כשתי דקות ומתבקש להציג את הגדרתו.

הצעה:

הבעיה היא של חוסר מידע על העבודות, על העתיד, ועל עצמך.

7. דיון פתוח במליאה כאשר מתנדבים מציעים את הצעותיהם ואילו מועלות לדיון.

הצעות:

- הבעיה היא של צייתנות.
- הבעיה היא של יחס כבוד.
- הבעיה היא של תקשורת.
- הבעיה היא לדעת האם זה אכן חשוב.

8. סיכום השיעור. ניתן לקרוא בקול רם ולדון בו. הנקודה החשובה כאן היא המאמץ להגדיר ולהגדיר שוב את הבעיה כך שהגדרתה המדויקת תוכל להוליך לרעיונות חדשים.

אזאקא קה-מנון - קורס חשיבה 4: יצירתיות כרטיסי עבודה לתלמיד

3. * קיימות חבניה של הסרי הבית ושל האנשים שפישט אינם מסוגלים להתמודד עם החברה. איזו מהתגודות הבאות, לדעתכם, היא התגודת הטובה ביותר של חבניה?

- החברה הפכה להיות מסובכת מדי.
- יש אנשים שעלולים לא יוכלו לעמוד בתחרות בכוחות עצמם.
- לא קיימת חברה פשוטה יותר שבה יוכלו אנשים אלה להתמודד טוב יותר.
- חבניה היא שמתחייבים לאנשים אלה כאל במקום לראותם כחלק מחברה.
- חבניה היא לקבל את החברה שתמיד יהיו אנשים מסוגלים להתמודד עם החברה.

4. **השתמשו בחבניה הבאה:**

א. מהי חבניה האמיתית כאן?

ב. כצד ארייק בהגדרתה?

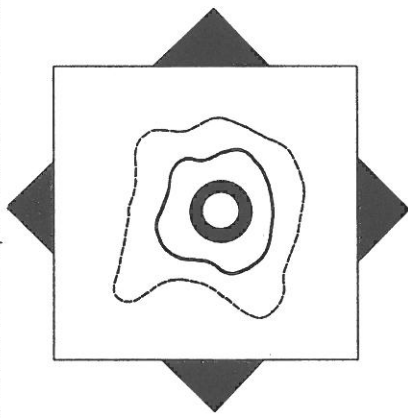
5. * איזו מן ההגדרות הבאות היא התגודת הטובה יותר של "המחיר הנכון" לרטיסים העשויים בעבודת ידי?

- חבניה של מצאית המחיר הנכון למכירת רטיסים שעשויים בעבודת ידי.
- חבניה היא לגלות כמה אנשים מוכנים לשלם.
- חבניה היא לשבט אנשים לחערדי את כמות העבודה המושקעת.
- חבניה היא לגלות עד כמה ניתן להוריד את המחיר.
- חבניה היא למשוך את הקונים הנמונים שבמחוס לשלם יותר.
- חבניה היא שרהיטים אחרים הרבה יותר זולים.
- 6. איך תגדירו את חבניה של בחירת מקצוע?
- 7. אדם כועס שפצו לעולם אינה מצוינת לו. כיצד תגדירו את בעייתו?

8. **חבניה היא לא דווקא מה שצוהה בתחילה. המאפיין להגדיר בדיוק את חבניה עשוי לחקל על מתחלה.**

אזאקא קה-מנון - קורס חשיבה 4: יצירתיות כרטיסי עבודה לתלמיד

6. הקדקיר את הרעיה

1. לסופרמרקט הייתה בעיה כי היו שם כל-כך הרבה גנבות עד שהם עמדו להעלות את מחירי הסחורות. חבניה התגודת בדרכים הבאות:

- יש יותר מדי גנבות.
 - יש יותר מדי אנשים לא תגונים בסבלה.
 - גנבים רבים מדי לא תמפסים.
 - אנשים חושבים שקל לגנוב כאן.
 - גנבים אינם יודעים שיש סיכון בזה שהם יתפסו.
- התגודת "עגבים רבים מדי לא תמפסים" הולכה להתקנת מכשירי גילוי נסתרים ולהכנסת בלשים בלבוש אזרחי. אולם זה לא עזר הרבה.
- התגודת "עגבים אינם יודעים שיש סיכון גבוה שהם יתפסו" הולכה לשימוש במכשיר גילוי גלוי (כמו מצלמות טלויזיה) ולהצבת שוטרים במדים. מוריס גם מספר האנשים שנתפסו. גישה זו זכתה להצלחה רבה יותר.

2. **להגדיר**

הגדיר על כרטיס העבודה מראה אזור בעיה גדול ועמום. בתוכו מצויה הגדרה מדויקת יותר של חבניה, ובתוכה, שוב, הגדרה מדויקת יותר. הדרך שבה מגדירים בעיה יכולה לעשות מאד את הדרך שבה פותרים אותה.